

ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามกฎหมายควบคุมเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในเขตใกล้เคียงสถานศึกษาที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล จังหวัดนครราชสีมา

ธีระวุธ ธรรมกุล*, นิตยา เพ็ญศิริรักษา** และมะลิ โพธิพิมพ์***

Received: November 25, 2022

Revised: May 2, 2023

Accepted: May 7, 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มาตรการทางกฎหมายของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในเขตใกล้เคียงสถานศึกษาที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์แบบภาคตัดขวาง ประชากรคือ จุดจำหน่าย/ร้าน/สถานที่จำหน่าย เครื่องดื่มแอลกอฮอล์และผู้จำหน่ายอายุ 18 ปีขึ้นไปตามจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาตาม การจัดเขตโซนนิ่งของจังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มอำเภอในจังหวัดนครราชสีมา โดยการสุ่ม อย่างง่ายมา 11 อำเภอจากทั้งหมด 32 อำเภอ จากนั้นเก็บข้อมูลจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษา ทุกแห่งในอำเภอที่ถูกสุ่มมา รวมจำนวน 120 จุดจำหน่าย โดยทำการสังเกตพร้อมทดลองซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และเก็บข้อมูลผู้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยการให้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง ซึ่งมีผู้ยินยอมให้ข้อมูล จำนวน 119 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์การถดถอยพหุโลจิสติกส์

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านประเภท/ระดับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในเขตโซนนิ่ง ระยะห่าง ของจุดจำหน่ายฯ กับสถานศึกษา ทิศนคติ ความเชื่อมั่นในผู้บังคับใช้กฎหมาย ของผู้จำหน่ายฯ และการตรวจสอบ จุดจำหน่ายฯโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีผลต่อการปฏิบัติตามมาตรการทางกฎหมายของจุดจำหน่ายในเขตโซนนิ่ง รอบสถานศึกษาพื้นที่ชานเมืองและชนบทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องควรให้ ความสำคัญและดำเนินการจัดการกับกับปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นมากขึ้น

คำสำคัญ: การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ / การขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ / ร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ / สถานศึกษานอกเขตเทศบาลเมือง / เขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษา

*ผู้รับผิดชอบบทความ : รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระวุธ ธรรมกุล สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช (มสธ)

ถ.แจ้งวัฒนะ ต.บางพูด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี 11120 โทรศัพท์ +662 504 7552, โทรสาร +662 503 2660 Email : theerawut.tha@stou.ac.th, theerawut_t@kkumail.com

*ส.ด. รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

**ส.ด.(สุศึกษา) รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,

***ส.ด. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

Factors Affecting the Compliance with Alcoholic Beverage Control Laws of Alcoholic Beverage Stores in Areas Near Educational Institutions Located Outside Municipalities, Nakhon Ratchasima Province

Theerawut Thammakun*, Nittaya Pensirinapa* and Mali Photipim***

ABSTRACT

The objectives of the research were to study factors affecting the compliance with alcoholic beverage control laws of alcoholic beverage stores in areas near educational institutions located outside municipalities, Nakhon Ratchasima province. This research was a cross-sectional analytical study. The populations were alcohol distribution points/shops/stores, and sellers aged 18 years and above at alcohol stores around educational institutions in suburban and rural areas according to the zoning area of Nakhon Ratchasima Province. The samples were randomly drawn from districts in Nakhon Ratchasima Province. By simple random sampling, 11 districts out of a total of 32 districts were collecting data on alcohol stores around all educational institutions in the district that were randomly drawn, totaling 120 points of sale, and collect data about alcohol sellers by giving them self-reported questionnaire with 119 consenting participants. Descriptive data analysis and multiple logistic regression analysis were used.

The results indicated that educational institutions type/level in zoning area, the distance between the store and the educational institutes, attitudes, confidence in the dealer's law enforcement, and store inspections by government officials had a statistically significant effect on the compliance of stores in zoning zones around suburban and rural educational institutions at .05 levels. Government officials concerned should therefore pay more attention and act on the above factors.

Keywords: Alcoholic beverage control / Alcohol sale / Alcohol store / Non-municipal educational institution / Zoning measure around educational institution

**Corresponding Author: Associate Professor Dr. Theerawut Thammakun, School of Health Science, Sukhothai Thammathirat Open University (STOU), Chaengwattana Rd. Bangpood, Pakkret, Nonthaburi 11120, E-mail: theerawut.tha@stou.ac.th, theerawut_t@kkumail.com*

**Dr.P.H, Associate Professor, School of Health Science, Sukhothai Thammathirat Open University*

***Dr.P.H. (Health Education), Associate Professor, School of Health Science, Sukhothai Thammathirat Open University*

****Dr.P.H, Assistant Professor, Faculty of Public Health, Vongchavalitkul University University*

1. บทนำ

ในประเทศไทยพบปัญหาการดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มเยาวชนยังมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น จากข้อมูลการสำรวจพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในช่วง พ.ศ. 2544 - 2557 พบว่า ภาพรวมความชุกของนักดื่มในช่วงกว่า 13 ปีที่ผ่านมาขึ้นค่อนข้างคงที่ โดยทิศทางลดลงเล็กน้อยคือจากร้อยละ 32.7 ใน พ.ศ. 2544 เป็นร้อยละ 32.3 ใน พ.ศ. 2557 ซึ่งลดลงร้อยละ 1.2 คิดเป็นการลดลงเฉลี่ยร้อยละ 0.09 ต่อปี นักดื่มที่เป็นประชากรวัยทำงานลดลงร้อยละ 1.3 ในช่วงปี พ.ศ. 2544 - 2557 อย่างไรก็ตามการดื่มของเยาวชน อายุ 15 - 24 ปี กลับเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 21.60 ใน พ.ศ. 2544 เป็นร้อยละ 25.20 ใน พ.ศ. 2557 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 16.60 (สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์, 2559) สะท้อนว่าที่ผ่านมายังไม่สามารถควบคุมการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มเยาวชนอย่างแท้จริง อีกทั้งมีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อพฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพคือการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มเยาวชนอยู่ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะการมีร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษา ทำให้ความชุกของการดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มเยาวชนยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

ร้านค้าหรือจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นแหล่งที่มีความใกล้ชิดที่กระจายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไปยังผู้บริโภค และการไม่ปฏิบัติตามมาตรการทางกฎหมายของผู้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และผู้ประกอบการร้านค้ามีอัตราที่สูงมาก (ดุขฎิ อายุวัฒน์ และวณิชชา ณรงค์ชัย, 2555; Puangsuwan et al, 2012; Chaiyasong et al, 2013) ซึ่งการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าประชาชนผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งมีความเป็นชนบท เสี่ยงต่อการละเมิดกฎหมายมากกว่าเขตเทศบาลหรือเขตเมือง ถึง 4 เท่า (วุฒิพงศ์ ภักดีกุล, 2553)

มาตรการการจำกัดสถานที่หรือจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Restrictions on on-premise and off-premise sales of alcoholic beverages) ถือเป็นหนึ่งในมาตรการทางกฎหมายสำคัญในควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อลดการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชนโดยเฉพาะนักเรียน นักศึกษา (World Health Organization, 2014) เมื่อพิจารณาการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนนักศึกษา โดยการสำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2556 ซึ่งเป็นช่วงก่อนการมีมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่ 22/2558 (2558, 23 กรกฎาคม) พบว่านักเรียนนักศึกษาสามารถซื้อดื่มในร้านได้ตลอดเวลา และร้านค้าเล็กๆ เช่น ร้านจำหน่ายของชำหรือร้านจำหน่ายเหล้าในหมู่บ้านก็ยังจำหน่ายให้นักเรียนนักศึกษาที่อายุยังไม่ถึง 20 ปี ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 45.3 สามารถซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ตลอดเวลา และร้อยละ 55.8 ไม่เคยถูกถามอายุจากผู้จำหน่ายเมื่อต้องการซื้อ (Potjanamart, 2014, นพพล วิทย์วรพงศ์, 2559)

ประเทศไทยมีมาตรการการกำหนดโซนนิ่งจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาในทุกสถานศึกษา โดยเฉพาะการควบคุมไม่ให้จำหน่ายให้เยาวชนอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ เพื่อควบคุมการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนนักศึกษา จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมา เป็นการสำรวจก่อนมีมาตรการดังกล่าวในเขตเมือง ซึ่งธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ (2561) พบว่า อายุของผู้จำหน่ายมีผลต่อการจำหน่ายเฉพาะช่วงเวลาที่กฎหมายกำหนด อายุของผู้จำหน่ายและจำนวนผู้จำหน่ายมีผลต่อการส่งเสริมการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพศและจำนวนผู้จำหน่ายมีผลต่อการโฆษณาและแสดงเครื่องหมายการค้าของบริษัทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่ยังไม่ชัดเจนการศึกษาในเขตชานเมืองและชนบทหรือนอกเขต

เทศบาล ซึ่งเป็นเขตที่มีความลำบากในการบังคับใช้กฎหมาย ทั้งเรื่องการจัดระเบียบร้านค้า ลักษณะบ้านเรือนแบบกระจาย ไม่กระจุกตัวเหมือนเขตเมือง การอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนเหมือนพี่น้องพึ่งพาอาศัยกันมากกว่าเขตเมือง รวมถึงบริบทด้านผู้จำหน่ายซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่นหรือผู้มีอำนาจในท้องถิ่นมาเปิดร้านเหล่านี้ เป็นต้น

การศึกษานี้เลือกศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย มีสถานศึกษาตั้งอยู่กระจายตัวทั่วประเทศ ประกอบกับการเติบโตทางสังคม เศรษฐกิจที่รวดเร็วในปัจจุบัน มีความหลากหลายทางบริบท วัฒนธรรม อีกทั้งจังหวัดนครราชสีมามีประชากรและจำนวนนักเรียนนักศึกษามากที่สุด อันดับที่ 2 รองจากเมืองหลวงกรุงเทพมหานครฯ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) โดยสถานการณ์ความชุกของนักดื่มในประชากรวัยรุ่น (อายุ 15-19 ปี) ในจังหวัดนครราชสีมา ร้อยละ 17.7 ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาอยู่ในอันดับต้นๆ ของประเทศ (สุรศักดิ์ ไชยสงค์ และคณะ 2556) โดยการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ในเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาจะนำไปสู่การกำหนดมาตรการและนโยบายต่างๆ ที่ส่งเสริมให้การดำเนินงานควบคุมการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเยาวชนได้ผลมากยิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มาตรการทางกฎหมายของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในเขตใกล้เคียงสถานศึกษาที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล จังหวัดนครราชสีมา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์แบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional analytical study)

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ จุดหรือสถานที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในเขตใกล้เคียงสถานศึกษาที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลนครนครราชสีมา จำนวน 32 อำเภอ ซึ่งศึกษาเฉพาะในเขตโซนนิ่งตามข้อมูลของศูนย์อำนวยการประสานกำกับติดตามผลการดำเนินงานคำสั่งหัวหน้า คสช.ที่ 22/2558 (2559) ครอบคลุมสถานศึกษามหาวิทยาลัยของ/อาชีวศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา ทั้งภาครัฐ/เอกชน

กลุ่มตัวอย่าง คือ จุดหรือสถานที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเขตใกล้เคียงสถานศึกษาที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลนครราชสีมาจำนวน 120 แห่งและผู้จำหน่ายตามจุดหรือสถานที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเขตใกล้เคียงสถานศึกษาที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลนครราชสีมา มีอายุ 18 ปีขึ้นไปโดยเป็นเจ้าของร้านหรือผู้จำหน่ายแทน โดยอนุโลมว่า 1 ร้านมีผู้จำหน่าย 1 คน (ซึ่งเก็บข้อมูล 1 คนต่อ 1 ร้าน) ได้จำนวนตัวอย่าง 119 คน ครอบคลุมเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาของมหาวิทยาลัย/อาชีวศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งภาครัฐ/เอกชน ใน 11 อำเภอในจังหวัดนครราชสีมาได้แก่ อ.สีคิ้ว อ.ปากช่อง อ.โชคชัย อ.จักราช อ.พิมาย อ.ประทาย อ.เฉลิมพระเกียรติ อ.ขามทะเลสอ อ.ด่านขุนทด อ.บัวใหญ่ และอ.โนนแดง

ขนาดตัวอย่าง คำนวณด้วยสูตรแบบ Infinite population proportion (Wayne, 1995; Ngamjarus & hongsuwivatwong, 2014) ได้ขนาดตัวอย่าง (n) = 87 แห่ง แต่เนื่องจากงานวิจัยนี้ต้องการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหลายตัวแปรกับตัวแปรตามด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณจึงได้นำขนาดตัวอย่างที่คำนวณได้มาปรับแก้อิทธิพลของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยค่า Variance Inflation Factor หรือ VIF (Hsieh, 1998) ขนาดตัวอย่างที่คำนวณได้หลังจากปรับค่าอิทธิพลแล้ว จึงไม่ต่ำกว่า 119 แห่ง

การสุ่มตัวอย่าง

จากการคำนวณขนาดตัวอย่างผู้จำหน่ายและจุดหรือสถานที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เฉพาะในเขตโซนนิ่งตามข้อมูลของศูนย์อำนวยการประสานกำกับติดตามผลการดำเนินงานคำสั่งหัวหน้า คสช.ที่ 22/2558 (2559) ต้องใช้จำนวนตัวอย่างไม่น้อยกว่า 119 คน/ร้าน ใน 11 อำเภอ ซึ่งใช้การสุ่มอำเภอในจังหวัดนครราชสีมา โดยการสุ่มอย่างง่าย ด้วยวิธีจับสลากมาครั้งละ 1 อำเภอ จากอำเภอทั้งหมด 32 อำเภอ (ไม่รวมเขตเทศบาลนครนครราชสีมา)

การเก็บข้อมูลทุกจุดหรือสถานที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเขตโซนนิ่งบริเวณรอบสถานศึกษาที่อยู่ในอำเภอที่ถูกสุ่มได้ทั้งหมด จนได้จุดจำหน่ายไม่น้อยกว่า 119 จุดจำหน่าย/คน สำหรับการเก็บข้อมูลกับผู้จำหน่ายเฉพาะที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป นั้นกลุ่มตัวอย่างเป็นเจ้าของร้านหรือผู้จำหน่ายแทน โดยอนุโลมว่า 1 ร้านมีผู้จำหน่าย 1 คน (ซึ่งเก็บข้อมูล 1 คนต่อ 1 ร้าน) จนได้กลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 119 คน โดยมีรายละเอียดจำนวนจุดหรือสถานที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเขตโซนนิ่งในแต่ละอำเภอ ตามกรอบการสุ่มตัวอย่างจุดหรือสถานที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และผู้จำหน่ายในเขตโซนนิ่งสถานศึกษาเขตชานเมืองและชนบท โดยในที่นี้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นจุดหรือสถานที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รวมทั้งสิ้น 120 จุดจำหน่าย (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 กรอบการสุ่มตัวอย่างจุดจำหน่ายและผู้จำหน่ายในเขตโซนนิ่งสถานศึกษาเขตชานเมืองและชนบท

กลุ่มอำเภอ ในจังหวัด นครราชสีมา	จำนวน อำเภอ	อำเภอที่สุ่มมา	ประเภทสถานศึกษา	รายชื่อสถานศึกษา	จำนวนจุด/ ผู้จำหน่าย (แห่ง)
1. ระยะห่าง จากอำเภอ เมือง ไม่เกิน 70 กม.	16	อ.สีคิ้ว	อาชีวศึกษา (รัฐ)	วิทยาลัยเกษตรและ เทคโนโลยีนครราชสีมา	17
			โรงเรียนมัธยมศึกษา (รัฐ)	โรงเรียนสีคิ้วสวัสดิ์ผดุงวิทยา	2

ตารางที่ 1 กรอบการสุ่มตัวอย่างจุดจำหน่ายและผู้จำหน่ายในเขตโซนนิ่งสถานศึกษาเขตชานเมืองและชนบท (ต่อ)

กลุ่มอำเภอ ในจังหวัด นครราชสีมา	จำนวน อำเภอ	อำเภอที่สุ่มมา	ประเภทสถานศึกษา	รายชื่อสถานศึกษา	จำนวนจุด/ ผู้จำหน่าย (แห่ง)		
		อ.โชคชัย	โรงเรียนมัธยมศึกษา (รัฐ)	โรงเรียนด่านเกวียนวิทยา	9		
			โรงเรียนมัธยมศึกษา (รัฐ)	โรงเรียนโชคชัยสามัคคี	6		
			อาชีวศึกษา (รัฐ)	โรงเรียนวิทยาลัยเทคนิคสุรนารี	1		
			โรงเรียนมัธยมศึกษา (รัฐ)	โรงเรียนดอนไพลพิทยาคม	5		
		อ.จักราช	โรงเรียนมัธยมศึกษา (รัฐ)	โรงเรียนจักราชวิทยาคม	14		
		อ.เฉลิมพระเกียรติ	โรงเรียนมัธยมศึกษา (รัฐ)	โรงเรียนหนองงูเหลือม	4		
		อ.ขามทะเลสอ	โรงเรียนมัธยมศึกษา (รัฐ)	โรงเรียนขามทะเลสอ	5		
		อ.พิมาย	โรงเรียนมัธยมศึกษา (รัฐ)	โรงเรียนพิมายวิทยา	5		
			โรงเรียนมัธยมศึกษา (รัฐ)	โรงเรียนพิมายดำรงวิทยาคม	1		
		2. ระยะห่าง จากอำเภอ เมือง ตั้งแต่ 70 กม.	16	อ.ปากช่อง	โรงเรียนมัธยมศึกษา (รัฐ)	โรงเรียนมัธยมวชิรา	10
โรงเรียนมัธยมศึกษา (รัฐ)	โรงเรียนปากช่อง				3		
อาชีวศึกษา (เอกชน)	วิทยาลัยการอาชีพปากช่อง				2		
โรงเรียนมัธยมศึกษา (รัฐ)	ปากช่องพิทยาคม				2		
อ.บัวใหญ่	โรงเรียนมัธยมศึกษา (รัฐ)			โรงเรียนบัวใหญ่	4		
	โรงเรียนมัธยมศึกษา (รัฐ)			โรงเรียนภูวิทยา	1		
	โรงเรียนมัธยมศึกษา (เอกชน)			โรงเรียนวานิชวิทยา	1		
	อาชีวศึกษา (รัฐ)			วิทยาลัยการอาชีพบัวใหญ่	1		
อ.ประทาย	โรงเรียนมัธยมศึกษา (รัฐ)			โรงเรียนประทาย	5		
อ.ด่านขุนทด	โรงเรียนมัธยมศึกษา (รัฐ)			โรงเรียนมัธยมด่านขุนทด	8		
	อาชีวศึกษา (รัฐ)			วิทยาลัยเทคนิคหลวงพ่อกุณ	4		
อ.โนนแดง	โรงเรียนมัธยมศึกษา (รัฐ)			โรงเรียนชุมชนโนนแดง	10		
รวม	32			11		23 แห่ง	120

นอกจากนั้นงานวิจัยนี้มีการคัดเลือกอาสาสมัครที่ทดลองซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งมีจำนวน 4 คน โดยมีคุณสมบัติ คืออาศัยอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา มีอายุ 20 ปีขึ้นไป ไม่จำกัดเพศ แต่มีหน้าตาอ่อนกว่าวัย โดยใช้การรับสมัครและผู้วิจัยทั้ง 3 คน เป็นผู้พิจารณาและลงมติเห็นพ้องในคุณสมบัติดังกล่าว จึงให้อาสาสมัครเป็นผู้ทดลองซื้อได้

3.3 ขั้นตอนการวิจัย

3.3.1 พัฒนาและทดสอบเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเครื่องมือผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item - Objective Congruence) ทุกข้อไม่ต่ำกว่า 0.5 และผ่านการทดสอบเครื่องมือจำนวน 30 ตัวอย่างได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ในเครื่องมือทุกส่วนมากกว่า 0.8

3.3.2 ลงพื้นที่จัดทำแผนที่ร้านค้า และแผนเดินทาง และชักชวนอาสาสมัครผู้เก็บข้อมูลโดยการทดลองซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในพื้นที่ 11 อำเภอของจังหวัดนครราชสีมา

3.3.3 เก็บข้อมูลแต่ละกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1) จุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จำนวนทั้งหมด 120 ร้าน โดยอาสาสมัครที่เป็นผู้ทดลองซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำนวน 4 คน ทั้งเพศชายและหญิง ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดที่ศึกษา มีอายุ 20 ปีขึ้นไป ซึ่งได้จากการรับสมัครและคัดเลือกตามคุณสมบัติโดยผู้วิจัยทั้ง 3 คนเป็นผู้คัดเลือก เครื่องมือที่ใช้คือแบบสังเกตที่พัฒนามาจาก Puangsuwan et al (2012) และ Chaiyasong et al (2013) โดยแบ่งวิธี การเก็บข้อมูลตามประเภทจุดจำหน่าย ดังนี้

ก. Off-sale (ร้านขายของชำ ร้านสะดวกซื้อ และร้านจำหน่ายตามทางเดิน) ผู้ทดลองซื้อ 1 คนเข้าไปซื้อเบียร์ 1 กระป๋องต่อจุดจำหน่าย หากผู้จำหน่ายขายให้ แสดงว่าไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 และให้ผู้ทดลองซื้ออีก 1 คนเข้าไปซื้อของอย่างอื่น เช่น เครื่องดื่มที่ปราศจากแอลกอฮอล์ ขนม เป็นต้น โดยทำที่ไม่รู้จักคนทดลองซื้ออีกคนหนึ่ง เพื่อให้สามารถสังเกตพฤติกรรมกรจำหน่ายและสิ่งแวดล้อมของจุดจำหน่าย และเพื่อให้อาสาสมัครได้จำกัดข้อมูลที่จะออกมากรอกลงแบบสังเกต เนื่องจากอาสาสมัครไม่นำแบบสำรวจใดๆ เข้าไปในจุดจำหน่าย

ข. On-sale (ร้านอาหาร สถานบันเทิง ซุ้มเบียร์ ซุ้มยาตอง ผับ/บาร์/คาราโอเกะ) ผู้ทดลองซื้อ 2 คนเข้าไปนั่งในร้าน สั่งเบียร์ 1 ขวด ถ้าผู้จำหน่ายนำเบียร์มาเสิร์ฟที่โต๊ะแสดงว่าไม่ปฏิบัติตาม พรบ.ฯ

2) ผู้จำหน่ายในจุดจำหน่ายฯ จำนวน 119 คนที่ยินยอมเข้าร่วมวิจัย ให้ตอบแบบสอบถามที่นำมาจากงานวิจัยเรื่องสถานการณ์การจำหน่ายและการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาของธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ (2561) โดยการคำยินยอมอาสาสมัครผู้จำหน่ายเป็นรายบุคคล ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำภายหลังการทดลองซื้อ เสรีจล้นไม่น้อยกว่า 1 วัน

ระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลคือระหว่างเดือนมิถุนายน 2561 - ธันวาคม 2561

การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย SD และสถิติเชิงอนุมาน เพื่อกำหนดปัจจัย(ตัวแปรต้น)ที่มีผลต่อตัวแปรตาม ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรต้นที่สนใจมากกว่า 1 ตัวแปร ด้วยสถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุโลจิสติกส์(Multiple Logistic Regression) โดยมีตัวแปรตามเป็นข้อมูลแจกแจง (Categorical Variable)

ตัวแปรอิสระในด้านความรู้ พบ.ควบคุมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 เป็นคำถามให้เลือกตอบ 3 ตัวเลือกคือ ใช่ ไม่ใช่ และไม่ทราบ ตอบถูกได้ 1 ตอบผิด/ไม่ทราบได้ 0 คะแนน เกณฑ์ในการแปลผลคะแนน ใช้การพิจารณาแบ่งระดับคะแนนอิงเกณฑ์ตามหลักของ Bloom, B.S. (1971) มีเกณฑ์แบ่งคะแนนออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ความรู้ระดับดี ได้คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป ระดับปานกลางร้อยละ 60-79.99 และต่ำกว่า ร้อยละ 60 ส่วนตัวแปรด้านทัศนคติต่อมาตรการ/กฎหมาย และความเชื่อมั่นต่อผู้บังคับใช้กฎหมาย ลักษณะคำตอบ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งได้ประยุกต์ตามแบบวัตลิเคิร์ท สเกล (Likert scale) ซึ่งอ้างอิงจาก ชัชวาลย์ เรื่องประพันธ์ (2539) ดังนี้ มากที่สุด/ดีที่สุด หมายถึง มีคะแนนระหว่าง 4.21 - 5.00 มาก/ดี หมายถึง มีคะแนนระหว่าง 3.41 - 4.20 ปานกลาง/พอใช้ หมายถึง มีคะแนนระหว่าง 2.61 - 3.40 น้อย/ต่ำ หมายถึง มีคะแนนระหว่าง 1.81 - 2.60 และน้อยที่สุด/ต่ำที่สุด หมายถึง มีคะแนนระหว่าง 1.00 - 1.80 ส่วนเกณฑ์การ ประเมินผลคะแนนในภาพรวม ใช้เกณฑ์การให้คะแนนตามแนวคิดของ Best, J.W. (1970) โดยใช้คะแนนเฉลี่ย ที่มีค่าตั้งแต่ 1.00 - 5.00 คะแนนมากำหนดช่วงคะแนนด้วยสูตร

คะแนนสูงสุด – คะแนนต่ำสุด

จำนวนชั้น

จึงแบ่งเกณฑ์คะแนนเป็น 3 ระดับ คือ ระดับดี คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.68 - 5.00 ระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.34 - 3.67 คะแนน และระดับต่ำ คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 2.33 คะแนน

งานวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เลขที่ใบรับรอง HE-017-2561

4. ผลการวิจัย

4.1 ข้อมูลจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเขตพื้นที่โซนนิ่งรอบสถานศึกษา

จุดหรือสถานที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ส่วนใหญ่เป็นร้านโชห่วย/ร้านจำหน่ายของชำ ตั้งอยู่ห่างจากสถานศึกษาไม่เกิน 100 เมตร ตั้งห่างจากหอพักอยู่ที่ระยะ 0-20 เมตร (ร้อยละ 80.8 37.5 และ 98.3 ตามลำดับ) เป็นจุดหรือสถานที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่อยู่ในเขตพื้นที่โซนนิ่งเป็นสถานศึกษาสังกัดของภาครัฐ ร้อยละ 97.5 จุดหรือสถานที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีการติดป้ายเตือนให้จำหน่ายเฉพาะเวลา 11.00-14.00 น. และ 17.00-24.00 น. เพียงร้อยละ 17.5 มีการติดป้ายเตือนห้ามจำหน่ายให้เด็กอายุต่ำกว่า 20 ปี เพียงร้อยละ 8.3 มีป้ายติดเตือนเกี่ยวกับการรณรงค์หรือข้อกำหนดควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อื่นๆ มีเพียง

ร้อยละ 6.7 มีการติดป้ายหรือพบอุปกรณ์โฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์/ภาพสินค้า/บรรจุภัณฑ์/แสดงชื่อเครื่องหมายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในร้านหรือหน้าร้าน ร้อยละ 3.3 และพบสูงสุด 2 ป้าย แต่ไม่มีการติดป้ายหรือพบอุปกรณ์โฆษณาให้ซื้อเครื่องดื่มด้วยการลด-แลก-แจก-แถม ซึ่งรางวัลในร้านหรือหน้าร้าน และไม่มีกิจกรรมหรือวิธีส่งเสริมการจำหน่ายจากจุดจำหน่าย

4.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

การศึกษาการปฏิบัติตามกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เน้น 2 ประเด็นได้แก่ การจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นอกช่วงเวลาดำหนด และการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่เด็กอายุต่ำกว่า 20 ปี บริบูรณ์

4.2.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการไม่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นอกช่วงเวลาดำหนด ได้แก่ ทักษะคิดต่อมาตรการกำหนดเขตพื้นที่รอบสถานศึกษาและ พบ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ความเชื่อมั่นต่อผู้บังคับใช้กฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเขตพื้นที่โซนนิ่งรอบสถานศึกษา และการเคยถูกตรวจสอบจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆกับการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นอกช่วงเวลาที่กฎหมายกำหนด ในเขตพื้นที่โซนนิ่งรอบสถานศึกษา (จากการสังเกตและทดลองซื้อ) โดยวิเคราะห์แบบ Bivariate พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในปัจจัยระดับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในเขตโซนนิ่ง ทักษะคิดต่อมาตรการกำหนดเขตพื้นที่รอบสถานศึกษาและพบ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 และการถูกตรวจสอบจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ

การวิเคราะห์แบบ Multivariate ด้วยสถิติ Multiple Logistic Regression พบปัจจัยที่ส่งผลต่อการไม่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นอกช่วงเวลาดำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ใน 3 ปัจจัย ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านทักษะคิดต่อมาตรการกำหนดเขตพื้นที่รอบสถานศึกษาและ พบ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 โดยพบว่า ผู้จำหน่ายที่มีคะแนนทักษะคิดฯ ระดับต่ำจะมีโอกาสที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเวลาห้ามจำหน่าย มากกว่าผู้จำหน่ายที่มีคะแนนทักษะคิดฯ ระดับดีถึง 26 เท่า (Adjusted OR: 25.56; 95%CI: 3.22, 202.74) (2) ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นต่อผู้บังคับใช้กฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเขตพื้นที่โซนนิ่งรอบสถานศึกษา โดยพบว่า ผู้จำหน่ายที่มีคะแนนความเชื่อมั่นฯ ระดับปานกลาง มีโอกาสที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเวลาห้ามจำหน่าย มากกว่าผู้จำหน่ายที่มีคะแนนความเชื่อมั่นฯ ระดับดีถึง 14 เท่า (Adjusted OR: 14.33; 95%CI: 3.76, 54.60) และ (3) ปัจจัยด้านการเคยถูกตรวจสอบจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยพบว่า การที่จุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ไม่เคยถูกตรวจสอบโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีโอกาสที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเวลาห้ามจำหน่าย มากกว่าจุดจำหน่ายที่เคยได้รับการตรวจฯ 2 เท่า (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ผลวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นอกช่วงเวลาที่ถูกกฎหมายกำหนด
ด้วยสถิติ Multiple Logistic Regression

ปัจจัย	จำนวน	ร้อยละการจำหน่ายฯ	Crude OR	Adjusted OR*	95%CI	p-value
ระดับการจัดการศึกษา						0.13
ของสถานศึกษาในเขตโซนนิ่ง						
ระดับมัธยมศึกษา	91	34.1	1	1		
ระดับอาชีวศึกษา	25	56.0	2.46	2.63	0.89, 7.77	
ประเภทใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์						0.30
ประเภท 1	96	35.4	1	1		
ประเภท 2	3	66.7	3.65	4.03	0.27, 60.69	
ไม่มี	17	52.9	2.05	2.31	0.60, 8.81	
การติดป้ายเตือนให้จำหน่ายเฉพาะเวลาฯ						0.097
มี	21	23.8	1	1		
ไม่มี	95	42.1	2.32	2.91	0.79, 10.82	
ทัศนคติต่อมาตรการฯ						<0.001
ดี	14	21.4	1	1		
ปานกลาง	60	26.7	1.33	2.15	0.33, 14.12	
ต่ำ	42	61.9	5.95	25.56	3.22, 202.74	
ความเชื่อมั่นต่อผู้บังคับใช้กฎหมายฯ						<0.001
ดี	90	33.3	1	1		
ปานกลาง	22	59.1	2.89	14.33	3.76, 54.60	
ต่ำ	4	50.0	2	10.68	0.84, 135.55	
การถูกตรวจสอบจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ						0.022
เคย	75	32.0	1	1		
ไม่เคย	39	51.3	2.24	2.10	1.00, 5.48	

หมายเหตุ Adjusted OR* = ค่า Odds Ratio ที่ได้จากการวิเคราะห์โดยใช้สถิติควบคุมตัวแปรที่มีอิทธิพลร่วม

ตามตัวแปรทุกตัวที่ปรากฏในตาราง โดยค่า $R^2 = 0.472$

4.2.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่เด็กอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ (โดยการตอบแบบสอบถามของผู้จำหน่าย) ได้แก่ ระดับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในเขตโซนนิ่ง ระยะห่างจากสถานศึกษาของจุด/สถานที่จำหน่ายฯ ความเชื่อมั่นต่อผู้บังคับใช้กฎหมายฯ และการถูกตรวจสอบจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ กับการจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ให้แก่เด็กอายุต่ำกว่า 20 ปี (ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา) โดยวิเคราะห์แบบ Bivariate พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในปัจจัยความเชื่อมั่นต่อผู้บังคับใช้กฎหมายควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในเขตพื้นที่โซนนิ่งรอบสถานศึกษา และการถูกตรวจสอบจุดจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ

การวิเคราะห์แบบ Multivariate ด้วยสถิติ Multiple Logistic Regression พบปัจจัยที่ส่งผลต่อการจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ให้แก่เด็กอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ใน 4 ปัจจัย ได้แก่ (1) จุดจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีโอกาสที่จะจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ให้แก่เด็กอายุต่ำกว่า 20 ปี มากกว่าสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษา เป็น 3.7 เท่า (Adjusted OR: 3.74; 95%CI: 1.00, 15.09) (2) จุดจำหน่ายฯ ที่มีระยะห่างจากสถานศึกษา 1,001 - 1,500 เมตร มีโอกาสที่จะจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ให้แก่เด็กอายุต่ำกว่า 20 ปี มากกว่าจุดจำหน่ายฯ ที่มีระยะห่างจากสถานศึกษาไม่เกิน 500 เมตร เป็น 12.3 เท่า (Adjusted OR: 12.26; 95%CI: 1.33, 112.70) (3) ผู้จำหน่ายที่มีคะแนนความเชื่อมั่นฯ ระดับปานกลาง มีโอกาสที่จะจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ให้แก่เด็กอายุต่ำกว่า 20 ปี น้อยกว่าผู้จำหน่ายที่มีคะแนนความเชื่อมั่นฯ ระดับดีร้อยละ 76.0 และ 4) การที่จุดจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์เคยถูกตรวจสอบโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีโอกาสที่จะจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ให้แก่เด็กอายุต่ำกว่า 20 ปี มากกว่าจุดจำหน่ายที่ไม่เคยได้รับการตรวจฯ 3.3 เท่า (Adjusted OR: 3.28; 95%CI: 1.35, 7.97) (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ผลวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ให้แก่เด็กอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ ด้วยสถิติ Multiple Logistic Regression

ปัจจัย	จำนวน	ร้อยละของการจำหน่ายฯ	Crude OR	Adjusted OR*	95%CI	p-value
ระดับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา						
ในเขตโซนนิ่ง						
ระดับอาชีวศึกษา	25	32.0	1	1		0.040
ระดับมัธยมศึกษา	94	47.9	1.95	3.74	1.00, 15.09	
ระยะห่างจากสถานศึกษา						
ไม่เกิน 500 เมตร	88	45.5	1	1		0.020
501 – 1,000 เมตร	24	33.3	0.6	0.66	0.23, 1.91	
1,001 – 1,500 เมตร	7	71.4	3.0	12.26	1.33, 112.70	
การติดป้ายเตือนและรณรงค์ข้อกฎหมาย						
ควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์						
มี	8	25.0	1	1		0.590
ไม่มี	111	45.9	2.55	1.60	0.26, 9.90	

ตารางที่ 3 ผลวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้เด็กอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ ด้วยสถิติ Multiple Logistic Regression (ต่อ)

ปัจจัย	จำนวน	ร้อยละของการจำหน่ายฯ	Crude OR	Adjusted OR*	95%CI	p-value
ความรู้ พรบ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551						
ดี	61	50.8	1	1		0.073
ปานกลาง	49	34.7	0.51	0.52	0.21, 1.30	
ต่ำ	7	57.1	1.29	1.09	0.14, 8.67	
ความเชื่อมั่นต่อผู้บังคับใช้กฎหมายฯ						
ดี	90	50.0	1	1		0.036
ปานกลาง	23	21.7	0.27	0.24	0.07, 0.77	
ต่ำ	6	50.0	1	1.18	0.14, 10.17	
การถูกตรวจสอบจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ						
ไม่เคย	40	30.0	1	1		0.002
เคย	76	52.6	2.59	3.28	1.35, 7.97	

หมายเหตุ 1. เครื่องหมาย “-” ในที่นี้คือ ข้อมูลจากโปรแกรมการวิเคราะห์ทางสถิติไม่สามารถวิเคราะห์ผลให้ค่าที่ต้องการได้อันเนื่องมาในการแบ่งกลุ่มย่อยบางกลุ่มมีจำนวนตัวอย่างหรือเหตุการณ์ที่สนใจน้อยเกินไป 2.*Adjusted OR*= ค่า Odds Ratio ที่ได้จากการวิเคราะห์โดยใช้สถิติควบคุมตัวแปรที่มีอิทธิพลร่วม ตามตัวแปรทุกตัวที่ปรากฏในตาราง โดย $R^2 = 0.599$

5. อภิปรายผล

จากผลการศึกษาที่พบว่าผู้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นอกเขตเทศบาล ที่มีคะแนนทัศนคติต่อมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งระดับต่ำจะมีโอกาสที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเวลาห้ามจำหน่าย มากกว่าผู้จำหน่ายที่มีคะแนนทัศนคติต่อมาตรการฯ ระดับดีถึง 26 เท่า แตกต่างจากการศึกษาในเขตเมืองของธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ (2561) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเวลาห้ามขาย ในเขตพื้นที่โซนนิ่งรอบสถานศึกษาเขตเทศบาลนคร ซึ่งผลการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านทัศนคติของผู้จำหน่ายฯ ไม่มีความสัมพันธ์กับการจำหน่ายในเวลาห้ามจำหน่าย อาจเนื่องมาจากบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกัน และความเข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมายแตกต่างกัน ซึ่งในเขตเมือง/เทศบาลนครที่มีความเข้มงวดของการบังคับใช้กฎหมายจากเจ้าหน้าที่รัฐมากกว่าเขตชนบท/นอกเขตเทศบาลอาจทำให้ทัศนคติในเชิงต่อต้านของผู้จำหน่ายมากตามไปด้วย อย่างไรก็ตามอาจมีการศึกษาประเด็นนี้เพิ่มเติมต่อไป

จุดหรือสถานที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นอกเขตเทศบาลที่ไม่เคยถูกตรวจสอบโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐมีโอกาสที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเวลาห้ามจำหน่าย มากกว่าจุดจำหน่ายที่เคยได้รับการตรวจสอบฯ 2 เท่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของทิพย์รัตน์ ธรรมกุล และคณะ (2560)

แต่ขัดแย้งกับผลการศึกษาในเขตเทศบาลนครของฉีระวุธ ธรรมกุล และคณะ (2561) ที่พบว่า การเคยได้รับการตรวจสอบตามจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเขตเมืองไม่มีผลต่อการจำหน่ายในเวลาห้ามจำหน่ายเมื่อเปรียบเทียบแล้วในเขตเมือง/เทศบาลนครมีการตรวจสอบจุดจำหน่ายจากหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นทีมป้องปรามจากหลายหน่วยงานออกตรวจพร้อมกันนั้นมากกว่าเขตชนบท/นอกเขตเทศบาล ถึงร้อยละ 19.3 และผลการทดลองซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในช่วงเวลาห้ามจำหน่ายตามกฎหมายกำหนดในเขตโซนนิ่งฯ พื้นที่ชานเมืองและชนบทของฉีระวุธ ธรรมกุล (2563) มีอัตราการความสำเร็จในการทดลองซื้อฯ สูงถึงร้อยละ 100.0 ในขณะที่การศึกษาในเขตเมืองของฉีระวุธ ธรรมกุล และคณะ (2561) พบอัตราการความสำเร็จในการทดลองซื้อฯ ร้อยละ 71.6 การทดลองซื้อสำเร็จในเขตเมืองน้อยกว่า สะท้อนให้เห็นว่าเขตเมืองมีการเข้มงวดในการตรวจตราบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐมากกว่า ส่งผลให้ผู้จำหน่ายในเขตเมืองมีการปฏิบัติตามกฎหมายได้มากกว่า และอาจทำให้ผู้จำหน่ายในเขตเมืองมองว่าการตรวจสอบเป็นเรื่องปกติ แตกต่างจากชนบทที่การโดนตรวจสอบส่วนใหญ่เป็นจากเจ้าหน้าที่สรรพสามิตในประเด็นการมีใบอนุญาตจำหน่ายสุรามากกว่าการจำหน่ายผิดเวลา นอกจากนี้พบว่า การที่จุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นอกเขตเทศบาลเคยถูกตรวจสอบโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีโอกาสที่จะจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่เด็กอายุต่ำกว่า 20 ปี มากกว่าจุดจำหน่ายที่ไม่เคยได้รับการตรวจฯ 3.3 เท่า นั้นอาจเนื่องจากร้านในเขตชานเมือง/ชนบทส่วนใหญ่ไม่ถูกดำเนินคดี แต่เป็นการตรวจเตือนและไม่เข้มงวด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของทิพย์รัตน์ ธรรมกุล และคณะ (2560)

จุดหรือสถานที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่อยู่รอบสถานศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา มีโอกาสที่จะจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่เด็กอายุต่ำกว่า 20 ปี มากกว่าสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษาเป็น 3.7 เท่า ซึ่งเป็นเพราะนักเรียนมัธยมศึกษาอายุไม่ถึง 20 ปี แต่นักศึกษาอาชีวศึกษามีทั้งอายุถึงและไม่ถึง 20 ปีบริบูรณ์ ทำให้กลุ่มอายุที่เข้ามาซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความแตกต่างกัน สัดส่วนของผู้กระทำผิดในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาจึงมีมากกว่า

จุดหรือสถานที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีระยะห่างจากสถานศึกษา 1,001 - 1,500 เมตร มีโอกาสที่จะจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่เด็กอายุต่ำกว่า 20 ปี มากกว่าจุดจำหน่ายฯ ที่มีระยะห่างจากสถานศึกษาไม่เกิน 500 เมตร เป็น 12.3 เท่า ซึ่งเป็นเพราะบางจุดจำหน่ายที่ไกลจากสถานศึกษา จะคิดว่าร้านของตนไม่อยู่ในเขตโซนนิ่งฯ หรือเมื่อไม่อยู่ใกล้สถานศึกษามากก็ไม่เข้มงวดในการปฏิบัติเท่าที่ควร

ผู้จำหน่ายที่มีคะแนนความเชื่อมั่นต่อผู้บังคับใช้กฎหมายฯ ระดับปานกลาง มีโอกาสที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเวลาห้ามจำหน่าย มากกว่าผู้จำหน่ายที่มีคะแนนความเชื่อมั่นฯ ระดับดีถึง 14 เท่า ส่วนผลการศึกษาที่พบว่าผู้จำหน่ายที่มีความเชื่อมั่นฯ ระดับปานกลางจะมีการจำหน่ายเครื่องดื่มฯ ให้แก่เด็กอายุต่ำกว่า 20 ปี น้อยกว่าผู้ที่มีความเชื่อมั่นระดับดีและความรู้ พรบ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ของผู้จำหน่าย ไม่มีผลต่อการจำหน่ายเครื่องดื่มฯ ให้แก่เด็กอายุต่ำกว่า 20 ปี ซึ่งไม่เป็นไปตามอุดมคติที่เชื่อว่า หากระดับความเชื่อมั่น/ความรู้อยู่ในระดับดีแล้วบุคคลควรจะปฏิบัติตามที่ดีด้วยนั้น สาเหตุส่วนหนึ่งอาจเกิดจากการสอบถามผู้จำหน่ายด้วยแบบสอบถาม เรื่องการขายให้เด็กอายุต่ำกว่า 20 ปีในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา ซึ่งผู้จำหน่ายตอบตามการรับรู้ของตนเอง โดยอาจมีการสอบถามหรือไม่ได้สอบถามอายุของผู้ซื้อก่อนขาย แต่มีการคาดการณ์อายุของผู้ซื้อจาก

รูปลักษณะภายนอกและความคุ้นเคยว่าเป็นคนในละแวกนั้น ดังนั้นควรนำผลวิจัยจากแบบสอบถามไปใช้อย่างระมัดระวัง อย่างไรก็ตามผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า ความเชื่อมั่นต่อผู้บังคับใช้กฎหมายฯ เป็นปัจจัยที่ต้องให้ความสำคัญ ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐจำเป็นต้องสร้างความเชื่อมั่นในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเขตพื้นที่โซนนิ่งรอบสถานศึกษา และต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน

นอกจากนี้พบว่า การติดป้ายเตือนให้จำหน่ายเฉพาะเวลาฯ ไม่จำหน่ายให้เด็กเยาวชน หรือป้ายรณรงค์ข้อกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ไม่มีผลต่อการที่ผู้จำหน่ายนอกเขตเทศบาลจะปฏิบัติตามกฎหมายมากขึ้นนั้น สอดคล้องกับการศึกษาในเขตเมืองเทศบาลนครของอีระวุธ ธรรมกุล และคณะ (2561) ที่พบว่าปัจจัยดังกล่าวไม่มีผลเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าป้ายเตือน/รณรงค์ ยังไม่มีประสิทธิผลที่ดีพอที่จะช่วยให้ผู้จำหน่ายปฏิบัติตามกฎหมายได้ อาจต้องพิจารณาจัดทำสื่อรณรงค์อื่นๆ ที่น่าสนใจและได้ผลในการกระตุ้นความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคม สร้างความตระหนัก ความเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากยิ่งขึ้น

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 เจ้าหน้าที่สาธารณสุขควรส่งเสริมให้ผู้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติตามพรบ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 มากขึ้น ซึ่งควรพิจารณาจัดทำสื่อรณรงค์อื่นๆ ที่น่าสนใจ กระตุ้นความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคม สร้างความตระหนักและความเคารพต่อกฎหมาย

6.2 เจ้าหน้าที่ของรัฐจำเป็นต้องสร้างความเชื่อมั่นในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเขตพื้นที่โซนนิ่งรอบสถานศึกษา และต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชนในการปฏิบัติตามกฎหมาย

6.3 ควรมีการออกตรวจเยี่ยมป้องปรามจุด/สถานที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากทีมเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่นอกเขตเทศบาลมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะรอบโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งมีร้านโชห่วยที่นักเรียนจะเข้าถึงได้มาก ทั้งนี้จะช่วยให้ผู้จำหน่ายทราบถึงมาตรการกฎหมายและเพิ่มโอกาสให้ความร่วมมือปฏิบัติตามได้มากขึ้น

7. กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาเรื่องการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนและนักศึกษา และการปฏิบัติตามมาตรการทางกฎหมายของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเขตพื้นที่โซนนิ่งรอบสถานศึกษาพื้นที่ชานเมืองและชนบท ซึ่งทางมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชให้การสนับสนุนทุนการวิจัยดังกล่าว จึงขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

8. เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค, สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์. (2559). การประเมินผลครึ่งแผนยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ พ.ศ.2554-255. อักษรกราฟฟิกแอนดดีไซน์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา. http://www.moe.go.th/data_stat/
- คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 22/ 2558. (2558, 23 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 132 ตอนพิเศษ 171 ง. หน้า 7-11.
- ชัชวาลย์ เรื่องประพันธ์. (2539). สถิติพื้นฐาน. โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- ศุขฉวี อายุวัฒน์ และวณิชชา ณรงค์ชัย. (2555). การประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายตาม พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์พ.ศ. 2551 ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดอุดรธานี และจังหวัดขอนแก่น) กรณีผู้จำหน่ายเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์. วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 5(1), 55-68.
- ทิพย์รัตน์ ธรรมกุล, ชีระวุธ ธรรมกุล, ไพโรจน์ พรหมพันธุ์, นิยม ไกรบุย และอรณิชา เบลล์. (2557). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ของเยาวชนในพื้นที่ชนบท. วารสารวิชาการ สคร.5, 20(2), 5-18.
- ทิพย์รัตน์ ธรรมกุล, ชีระวุธ ธรรมกุล, ไพโรจน์ พรหมพันธุ์, อรณิชา เบลล์, อังคณา แสงผล และศรเพชร มหามาตย์. (2560). รายงานวิจัย ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ของร้านจำหน่ายเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์แบบไม่มีที่นั่งดื่มในพื้นที่เสี่ยงสูง [เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์]. สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 9 นครราชสีมา, กรมควบคุมโรค.
- ชีระวุธ ธรรมกุล, นิตยา เพ็ญศิริรักษา, ทองทิพย์ สละวงษ์ลักษณ์, ทิพย์รัตน์ ธรรมกุล และนิยม ไกรบุย. (ม.ป.ป.). รายงานการวิจัย สถานการณ์การจำหน่ายและการเข้าถึงเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ในเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษา. ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, www.stou.ac.th/link/mbJM9.
- ชีระวุธ ธรรมกุล, นิตยา เพ็ญศิริรักษา และมะลิ โปธิพิมพ์. (2563). รายงานการวิจัย การเข้าถึงเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ของนักเรียนและนักศึกษาและการปฏิบัติตามมาตรการทางกฎหมายของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ในเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาพื้นที่ชานเมืองและชนบท. สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, https://ird01.stou.ac.th/researchlib/ShowDataResearch.php?AutoID=2563_027.
- นพพล วิทย์วรพงศ์, สมทิพ วัฒนพงษ์วานิช, กมลนันทน์ มีถาวร และพงศกร เรืองเดชขจร. (2559). นโยบายควบคุมเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ของประเทศไทยในรอบ 5P. เดือนตุลา.
- วชิพงษ์ ภัคติกุล. (2553). การพัฒนาตัวแบบแก้ไขปัญหาการละเมิดกฎหมายเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ในชุมชน [วิทยานิพนธ์ดุขฉวีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม]. ThaiHealth Resource Center. <https://resourcecenter.thaihealth.or.th/media/Zp8>

- ศูนย์อำนวยการประสานกำกับติดตามผลการดำเนินงานคำสั่งหัวหน้า คสช.ที่ 22/2558 ศอ.กต. (2559). *ประชุมติดตามผลการดำเนินการตามคำสั่ง คสช. ที่ 22/2558 ครั้งที่ 3/2559*. กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, <http://www7.djop.go.th/webcenter/index.php?name=news&file=readnews&id=20>
- สุรศักดิ์ ไชยสงค์, กัณณพนธ์ ภัคทีเศรษฐกุล และพัชชพล ธรรมรังสี. (2556). *รายงานสถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รายจังหวัด พ.ศ. 2554*. เดอะ กราฟิโก ซิสเต็มส์.
- Best, J. W. (1970). *Research In Education* (2nd ed.). Prentice Hall.
- Bloom, Benjamin S. (1971). *Handbook on Formative and Summative Evaluation of Student Learning*. McGraw-Hill.
- Chaiyasong, S., Boonchaisaen, B., Hongthani, S., Panapute, S., & Tangjaturasoopon, N. (2013). Perception and Compliance with Alcohol Control Laws of Alcohol Retailers around Mahasarakham University Khamriang Campus. *J Sci J Conf*, 3(9), 237-44.
- Hsieh, F. Y. (1989). Sample size tables for logistic regression. *Statistics in Medicine*, 8(7), 795-802.
- Ngamjarus, C., & Chongsuvivatwong, V. (2014). *N4Studies: Sample size and power calculations for iOS. The Royal Golden Jubilee Ph.D. Program*. The Thailand Research Fund & Prince of Songkla University.
- Potjanamart, C., Pongnil, M., & Kithathong, S. (2014). Patterns of Alcohol Consumption Among Students in the Northern Universities. *Journal of Nursing Science and Health*, 37(4), 66-73.
- Puangsuwan, A., Phakdeesettakun, K, Thamarangsi, T, & Chaiyasong, S. (2012). Compliance of off-premise alcohol retailers with the minimum purchase age law. *WHO South East Asia J Public Health*, 1(4), 412-422.
- Wayne, W. D. (1995). *Biostatistics: A foundation of analysis in the health sciences* (6th ed.). John Wiley&Sons.
- World Health Organization. (2014). *Global status report on alcohol and health 2014*. World Health Organization (WHO), http://www.who.int/iris/bitstream/10665/112736/1/9789240692763_eng.pdf.

